

Södertörns högskola | Institutionen för kommunikation, medier och it
Kandidatuppsats 15 hp | Journalistik C | Vårterminen 2011

När vi lider med De Andra

– En jämförande studie av medierapporteringen
om naturkatastroferna i Haiti och Pakistan 2010.

Av: Carla da Costa Bengtsson och Frida Gunner Berglund
Handledare: Johanna Mannergren Selimovic
Examinator: Maria Roxberg

ABSTRACT

Denna studie jämför rapporteringen om naturkatastroferna i Haiti och Pakistan år 2010. Syftet är att förstå hur Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter har prioriterat och gestaltat respektive lands katastrof vilket i sin tur skapar en bild av nationens ställning som offer.

221 artiklar ligger till grund för mätning av utrymme och placering, varpå 72 artiklar analyserades mer ingående med hjälp av kvantitativ innehållsanalys för att ta fram viktiga aspekter i gestaltningen. Huvudsakliga aspekter var *Lidande människor, de Skyldiga* och *Räddaren*.

Utifrån teorier om *Agenda-Setting* fann vi stöd för de resultat vi fann angående utrymme och prioritering. *Compassion Fatigue* och synen på *Vi* som en västerländsk norm och *De Andra* fick stå som teoretisk grund för hur journalister skapar medkänsla hos läsaren för att öka intresset för nyheten.

Resultatet visar att katastrofen i Haiti var den som prioriterades högst. Det på grund av att medier prioriterar plötsliga händelser framför långsamma och att Haiti utifrån ett västerländskt perspektiv hade en högre nationell status som offer än Pakistan. Studien visar även att ett fåtal döda har högre nyhetsvärde än ett flertal antal sjuka och skadade människor.

Nyckelord: *bistånd, De Andra, Haiti, naturkatastrofer, Pakistan, utrikesjournalistik*

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	4
2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
3	BAKGRUND	8
	3.1 Haiti	8
	3.2 Pakistan	9
	3.3 Tidigare mediebevakning av länderna	10
4	TEORETISK RAM OCH TIDIGARE FORSKNING	11
	4.1 Medier som social konstruktion	11
	4.2 Vi och de Andra	12
	4.3. Agenda-Setting, Peace journalism och Compassion Fatigue	13
5	MATERIAL OCH AVGRÄNSNING	16
	5.1 Material	16
	5.2 Avgränsning	16
6	METOD	17
	6.1 Kvantitativ innehållsanalys	17
	6.2 Metod vid studie av utrymme och förstasidor	18
	6.3 Metod vid studie av gestaltning	19
	6.3.1 Lidande människor	20
	6.3.2 Rollen som Skyldig	21
	6.3.3 Rollen som Räddare	22
	6.3.4 Övriga kategorier	23
	6.4 Validitet	23
7	RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS	24
	7.1 Resultat av utrymme och förstasidor	24
	7.1.1 Analys för resultat av utrymme och påannonsering	26
	7.2 Resultat gestaltning	27
	7.2.1 Lidande människor	27
	7.2.2 Analys Lidande människor	29
	7.2.3 Rollen som Skyldig	31
	7.2.4 Analys av de Skyldiga	32
	7.2.5 Räddaren i nöden	33
	7.2.6 Analys Räddaren i nöden	33
	7.2.7 Övriga kategorier Redovisning och Analys	34
	7.3 Sammanfattning av de viktigaste resultaten	34
	7.3.1 Mediebilden av Haiti	34
	7.3.2 Mediebilden av Pakistan	35
	7.3.3 Hur skiljer mediebilden sig åt	35
8	DISKUSSION OCH VIDARE FORSKNING	36
	8.1 Diskussion	36
	8.1.1 Journalisters ansvar	37
	8.2 Vidare forskning	38
9	KÄLLFÖRTECKNING	39
10	BILAGOR	41

1 INLEDNING

År 2010 har beskrivits som naturkatastrofernas år. Den 13 januari drabbades det lilla landet Haiti av en av de kraftigaste jordbävningarna i landets historia. Ett skalv som mätte 7.0 på richterskalan plus ett antal mindre efterskalv slog ut hela Haiti och drabbade framförallt landets huvudstad Port-au-Prince. Samma år skedde en rad andra naturkatastrofer. Under den stekande sommaren drabbades Ryssland av enorma skogsbränder som förstörde tunnland av åkermark och la hela Moskva under en dimma av rök. I slutet av juli samma år drabbades länder som Pakistan, Indien och Nordkorea av stora översvämningar och jordskred. Framförallt berördes Pakistan, som fick en landyta i storlek med England täckt av vatten och 20 miljoner av landets invånare drabbades av översvämningens framfart.

Trots att många katastrofer inträffade år 2010 var det den i Haiti som främst fastnade i vårt minne och vi blev nyfikna på vad det berodde på. Alla naturkatastrofer det året hade en betydande omfattning och drabbade miljontals människor, därför borde de klassas lika inom ramen för nyhetsvärdering. Den största källan till information om händelser runt om i världen var för oss utrikesjournalistik. Vi började därför fundera om det kunde vara en skillnad i rapporteringen som låg till grund för vad vi kom ihåg och inte.

Naturkatastrofer betraktas som internationella globala säkerhetsfrågor, oberoende av nationella gränser, då de kan leda till en politisk instabilitet i form av akuta flyktingströmmar eller spridning av sjukdomar. På grund av de faktorerna har sådana händelser ofta ett högt nyhetsvärde i ett flertal länder, även bland de länder som befinner sig på långt avstånd geografiskt sett.¹ Därför tycker vi att det är bra att jämföra skillnader och likheter i bevakningen av två länder som båda drabbats av omfattande naturkatastrofer.

Det är vår uppfattning att det inom den västerländska journalistiken fortfarande finns ett stort förtroende för logisk positivism, även kallad logisk empirism. Det kan sammanfattas som en tro på att det finns en objektiv sanning i världen vars kunskap

¹ Cottle, Simon, *Global Crisis Reporting – Journalism in the Global Age* (Glasgow: Bell and Bain Ltd, 2009) 16.

du kan ta del av genom ett logiskt tänkande och empiriska undersökningar. Filosofin förstärks med den ideologi som säger att journalistik ska vara objektiv.²

Invändningen, som vi står bakom, är att objektivitet främst ska betraktas som en arbetsmetod och inte som en personlig egenskap hos reportern. Vi tror inte att en individ kan förmå sig att fullt ta avstånd från sina politiska övertygelser även om det är ändamålet. Exempel på objektiva arbetsmetoder är att redogöra för båda parter bästa argument, tydligt redovisa källor och enbart låta skribentens egna åsikter komma fram där publiken vet att det är befogat, som i analys- och opinionsartiklar. Trots intentionerna med de här arbetsmetoderna menar vi att det är oundvikligt att avsändaren påverkar innehållet i en artikel på ett personligt plan.³

Vi utgår därmed från ett konstruktivistiskt perspektiv; att kunskap är en konstruerad tolkning och aldrig en direkt avbild av verkligheten. Om du och jag betraktar samma världskarta kommer vår uppmärksamhet att fångas av olika saker beroende på vårt kulturella bagage och våra intressen. Om du är en bergsklättrare kommer du att se de höga bergstopparna och om du är en som lapar sol ser du de vidsträckta stränderna. Kartan är givetvis fylld av både berg och stränder och mycket därtill, men vad vi uppfattar beror på vilka vi är, vår bakgrund, var vi bor, våra intressen och liknande.⁴

Vi menar inte att berättelser i sig ska ogiltigförklaras på grund av att berättarna har en kulturell bakgrund. Det handlar inte om bristande trovärdighet utan om olika perspektiv. Men problem uppstår när journalistik leder till ojämlikhet.⁵

Den medielogik som i västerländsk utrikesrapportering styr vilka nyheter som prioriteras framför andra leder till olika politiska utfall. En effekt, i anknytning till katastrofrapportering, är till exempel att vissa länder får en större del av världens bistånd än andra.⁶ Under år 2010 samlade svenskarna in 135 miljoner kronor till Haiti och 47 miljoner kronor till Pakistan via Unicef, Rädda Barnen, Röda Korset och

² Gripsrud, Jostein, *Mediekultur – mediesamhälle* (Uddevalla: Daidalos, 2008) 78-79.

³ Hanitzsch, Thomas and Wahl-Jorgensen, Karin, (eds.), *The Handbook of Journalism Studies* (Abingdon/Oxon: Routledge, 2009) 89.

⁴ Gale, Jerry Edward and Steffe, Leslie P. (eds.) *Constructivism in Education* (Lawrence Erlbaum Associates: Hillsdale, New Jersey, 1995) 123-124.

⁵ Jonsson, Stefan, *De Andra, Världen I vitögat, Andra plaster – Tre essäer om västerländsk kultur* (Stockholm: Norstedts Förlag 2005) 65.

⁶ Jarlbro, Gunilla, *Krisjournalistik eller journalistik i kris?* (Stockholm: KBM:s TEMASERIE, 2004) 43.

Läkare Utan Gränser sammanlagt.⁷ Således fick Pakistan 26 procent och Haiti 74 procent av den totala summan.

Det är inte journalisters ansvar att öka insamlingen till humanitärt bistånd, men det är viktigt att förstå att effekterna av journalisters val av rapportering leder till att läsarna får en skev världsbild som de i sin tur projicerar vidare.⁸

Baserat på de här tankegångarna ville vi undersöka hur två av 2010 års stora naturkatastrofer; jordbävningen i Haiti och översvämningen i Pakistan, framställts i två svenska tidningar. Pakistan, för att flest civila drabbades där och Haiti, för att vi misstänker att landets katastrof fick mest medieuppmärksamhet det året.

⁷ Siffrorna kommer från mejlkorrespondens med insamlingsansvariga. Från Unicef och Rädda Barnen den 16 maj, Läkare Utan Gränser den 17 maj och Röda Korset den 18 maj 2011.

⁸ Fowler, Roger, *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press* (London and New York: Routledge, 1991) 11.

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med undersökningen är att analysera rapporteringen av naturkatastroferna i Haiti och Pakistan år 2010, för att se om utrikesjournalistikens nyhetsvärdering, via urval och framställning, skapar en hierarki mellan länderna som frambringar en låg eller hög grad av sympati hos läsaren.

Undersökningen jämför medieutrymmet för respektive land och händelse för att se vilket av de två länderna som uppfattas ha högre nyhetsvärde enligt två svenska redaktioner. Antalet förstasidor räknas och artiklarnas placering kartläggs i tidningarna.

Studien undersöker vilka skillnader och likheter som förekommer i journalisternas beskrivning. Genom att analysera språkets gestaltning av katastroferna och de människor som drabbas av dem, blir det tydligt vilken helhetssyn som bildas av länderna.

Undersökningen är av allmänt intresse eftersom att den bild medier ger av länder påverkar synen på dess drabbade invånare. Det här får ofta realpolitiska konsekvenser i form av biståndspolitik och ökade insamlingskvoter.⁹

Våra frågeställningar är:

1. *Finns skillnader i omfång av rapporteringen mellan Pakistan och Haiti?*
2. *Hur är mediebilderna av katastroferna i Pakistan och Haiti konstruerade? Hur skiljer de sig åt?*

⁹ Jarlbro (2004) 43.

3 BAKGRUND

3.1 Haiti

Den 13 januari 2010 drabbades Haiti av ett jordskalv som nådde 7.0 på Richterskalan.¹⁰ Skalvets epicentrum låg på 10 kilometers djup och cirka 15 kilometer sydväst om huvudstaden Port-au-Prince. Skalvets kraft och närhet till tätbefolkade områden ledde till stor förödelse och mellan 150 000 till 200 000 människor beräknas ha omkommit. Sammanlagt drabbades uppåt tre miljoner människor av landets nio miljoner invånare.¹¹ Människor som befann sig inomhus vid tillfället för skalvet skadades svårt på grund av landets bristande huskonstruktioner och infrastruktur. Ofta bestod husen av betongblock som hade staplats på varandra.¹² Många myndighetsinstitutioner som polishus, fängelser och FN:s högkvarter förstördes av skalvet.¹³

Haiti är en stat i det karibiska öriket och utgör den västra halvan av ön Hispaniola. I princip alla Haitis invånare är ättlingar till afrikanska slavar som fördes dit av spanjorer och fransmän från 1500-talet och framåt. Landet var en fransk koloni fram till 1804 när invånarna bröt sig fria och blev den första självständiga svarta republiken i världen. Efter uppbrottet från kolonisatorerna tvingades landet betala skadestånd till Frankrike i flera år, vilket är en av flera orsaker till landets fattigdom.¹⁴ I dag är Haiti ett av de fattigaste länderna i världen med en BNP på 1164 dollar per capita år 2010¹⁵ och ett HDI-värde (*Human development Index: FN:s fattigdomsräkning*) på 145:e plats av världens länder samma år.¹⁶ Landet är dessutom svårt drabbat av infektionssjukdomar som hiv. De mest framträdande religionerna är katolicism och voodoo.¹⁷

¹⁰ Alexandra Hernadi och Håkan forsberg, "Hundratusen kan ha dött i skalvet", *Svenska Dagbladet*, 14 januari 2010, sekt.1, s. 6.

¹¹ TT-AFP-Reuters, "Katastrofen den värsta i FN:s historia", *Dagens Nyheter*, 17 januari 2010, sekt.1, s. 7.

¹² Michael Winiarski, "Klagorop blandas med stank från lik", *Dagens nyheter*, 15 januari 2010, sekt.1, s. 8.

¹³ Gunilla von Hall, "Allt och alla har slagits ut", *Svenska Dagbladet*, 16 januari 2010, sekt.1, s. 8.

¹⁴ Källa: Landguiden av Utrikespolitiska Institutet: www.landguiden.se/Lander/Nordamerika/Haiti.aspx

¹⁵ Jämför med Sveriges BNP på 47 667 och USA BNP på 47 135, dollar per capita (2009).

Källa: Landguiden av Utrikespolitiska Institutet.

¹⁶ Jämför med Sveriges rankning på nionde plats och USA:s på fjärde plats.

Källa: The Human Development Report 2010 (UNDP).

¹⁷ Källa: Landguiden av Utrikespolitiska Institutet: www.landguiden.se/Lander/Nordamerika/Haiti.aspx

3.2 Pakistan

Sommaren 2010 drabbades Pakistan av en översvämning som bredde ut sig på en femtedel av landets yta.¹⁸ Det var kraftiga monsunregn som fick floden Indus att svämma över. Översvämningarna började i landets norra delar och sträckte sig med tiden ner till landets södra områden. Omkring 1600 människor omkom som en direkt följd av vattnets framfart. Översvämningen ledde till utbrott av epidemier som kolera och diarré.¹⁹ Fyra miljoner människor fick sina hus förstörda av vattenmassorna och 20 miljoner människor uppskattas ha drabbats av monsunregnet.²⁰ 80 procent av hushållen som drabbades levde som självförsörjande bönder, vilket påverkade många familjer som fick sin enda inkomstkälla förstörd.²¹ Enligt FN drabbade översvämningen fler människor än tsunamin 2004 och jordbävningen i Haiti år 2010.²²

Pakistan bildades vid Indiens delning 1947 och i dag har landet 180 miljoner invånare. Landets huvudstad heter Islamabad. Pakistan gränsar mot Afghanistan i norr och Indien i söder. De norra gränsområdena har delvis tagits över av talibaner och anhängare till al-Qaida. Landet ligger även i en konflikt med Indien om kärnvapen. Pakistan hade en BNP på 2790 dollar per capita år 2010²³ och ett HDI-värde på plats 125 av världens länder samma år.²⁴ 97 procent av landets befolkning är muslimer och det finns även vissa mindre religionsgrupper som hinduer och kristna. Sedan 1970-talet har militärens makt ökat i landet vilket har främjat utbredningen av muslimsk extremism.²⁵

¹⁸ Kristin Solberg, "Hjälpen kommer från luften", *Dagens Nyheter*, 19 augusti 2010, sekt.1, s. 20.

¹⁹ Karin Thurffjell, "Utbrott av kolera hotar Pakistan", *Svenska Dagbladet*, 15 augusti 2010, sekt.1, s. 18.

²⁰ Mia Holmgren, Kristin Solberg, "FN varnar för nya dödsfall i Pakistan", *Dagens Nyheter*, 15 augusti 2010, sekt.1, s. 16.

²¹ Kristin Solberg, "Pakistans bönder ser sitt levebröd försvinna", *Dagens Nyheter*, 25 augusti 2010, sekt. 1, s. 26.

²² Håkan forsberg, "Miljontals flyr från vattenmassorna", *Svenska Dagbladet*, 12 augusti 2010, sekt. 1, s. 16.

²³ Jämför med Sveriges BNP på 47 667 och USA BNP på 47 135 dollar per capita (2009)

Källa: Landguiden av Utrikespolitiska Institutet.

²⁴ Jämför med Sveriges rankning på nionde plats och USA:s på fjärde plats.

Källa: The Human Development Report 2010 (UNDP).

²⁵ Landguiden av Utrikespolitiska Institutet: www.landguiden.se/Lander/Asien/Pakistan.aspx

3.3 Tidigare mediebevakning av länderna

Eftersom att tidigare mediebevakning kan leda till en viss mättnad hos publiken och svenska redaktioner är det värdefullt att ta ländernas tidigare förekomst i medier i beaktning.

Pakistan har regelbundet figurerat i medier med anledning av det krig som pågår i Afghanistan och att många talibaner lever i delar av landet. Även Pakistans kärnvapenkonflikt med Indien har belysts. Båda dessa konflikter har en negativ laddning eftersom de handlar om frågor som utifrån ett västerländskt perspektiv klassas som hotfullt. Haiti har däremot inte syns i medier under den senaste tiden förutom i samband med en tidigare naturkatastrof år 2004 då landet drabbades av en annan jordbävning.

4 TEORETISK RAM OCH TIDIGARE FORSKNING

I denna studie sammanförs teoretisk ram och tidigare forskning eftersom att de för det mesta samverkar med varandra. Den teoretiska ramen redogör för den filosofiska kunskapsteoretiska grund som studien utgår ifrån. Vidare redogörs det för den tidigare forskning och tillhörande begrepp som legat till grund för tolkningen av resultaten. För att bättre förstå hur gestaltning och urval av nyhetstexter fungerar presenteras följande teorier.

4.1 Medier som social konstruktion

Som läsare eller tv-tittare är det lätt att tro att den information som serveras är en objektiv spegelbild av omvärlden, men så är inte fallet. Enligt Roger Fowler är nyheter en social konstruktion. En händelse är inte en nyhet i sig utan blir det först när den inkluderas i en nyhetsrapportering. Urvalet påverkas av sociala, ekonomiska och politiska faktorer. När urvalet är gjort skapas något nytt; en förenklad och vinklad bild av samma händelse.²⁶

Det kan vara vilseledande att betrakta journalister och mediebolag som neutrala eftersom det förutsätter att neutralitet är möjligt. Allt som sägs eller skrivs om världen formas utifrån en ideologisk grund som återspeglas i rapporteringen via gestaltning.²⁷ Urvalsprocessen påverkas av journalistiska rutiner som i sin tur baseras på ekonomiska intressen, kulturella normer och yrkesmässiga rutiner.²⁸ Det som avgör en händelses nyhetsvärde, även kallad medielogik, är komplext.

Tony Harcup och Deidre O'Neills har vidareutvecklat Johan Galtungs och Marie Holmboe Ruges nyhetskriterier.²⁹ När de har försökt att strukturera olika tendenser blev resultatet olika kriterier som sinsemellan påverkas av hierarkier och redaktionella rutiner. Exempelvis prioriteras negativa nyheter före positiva. Händelser med anknytning till elitnationer samt sensationella och plötsliga företeelser får förtur. Gemensamt för kriterierna är att de har uppstått ur kulturella inlärda beteenden,

²⁶ Fowler (1991) 11.

²⁷ Ibid, 12.

²⁸ Cottle (2009) 136.

²⁹ Nord, Lars och Strömbeck, Jesper (red.) *Medierna och Demokratien* (Malmö: Studentlitteratur 2008) 226.

snarare än medfödda. Alltså är det inte mer naturligt att dagens mediebolag i högre grad intresserar sig för negativa händelser än positiva.³⁰

För att lättare förstå omgivningen behöver människan förenkla den och dela in den i olika kategorier. Samma funktioner gäller i mediernas värld. Nyhetsvärdet ökar ju mer en händelse innehåller enkla igenkänningsfaktorer som stereotyper. Vanligt förekommande stereotyper i mediebeskrivning är tjuven som den skyldige, en kvinna som den drabbade och polisen som räddaren.³¹

4.2 Vi och *de Andra*

Tankar kring *Vi* och *de Andra* är, enligt postkolonial teori, relevant eftersom att det sätt som journalister i väst beskriver och ser på *de Andra* (i det här fallet Haiti och Pakistan) kommer från en historisk grund som än i dag spelar in i synen på omvärlden och oss själva.³²

De europeiska kolonisatörerna på 1500-talet satt på en ekonomisk och militär makt stor nog att erövra mark och människor i hela världen. Övertaget innebar också makten att skriva sin egen historia där kolonisatörerna tilldelade sig själva huvudrollen. Stefan Jonsson skriver i boken *De Andra*:

Sålunda tilldelades alla andra folk biroller i den universalhistoria,
vars hjältinga hette Europa.³³

I den här uppsatsen syftar västerlänning och västerlandet på människor och länder med en gemensam politisk, social och europeisk idéhistoria. Begreppet har inte endast grund i ett geografiskt avgränsat område utan syftar snarare till en diskurs och en tanke kring västerländska värderingar som fortfarande sätter sig själv i centrum och tar sig makt över världen utanför. De här värderingarna kan variera och framställas olika, liksom alla andra kulturella uttryck, men de går att generalisera, framför allt när det kommer till en symbolisk och politisk sluten gemenskap.

³⁰ Nord och Strömbeck (2008) 227 och Cottle (2009) 49.

³¹ Fowler (1991) 17.

³² Loomba, Ania, *Kolonialism/postkolonialism* (Finland: WS Bookwell AB 2008) 26.

³³ Jonsson (2005) 49.

När det kommer till utrikesjournalistik i Sverige är naturligtvis både journalister och läsare västerlänningar. Det som mediebolag anser värt att rapportera om från långväga håll bedöms ofta som annorlunda i förhållande till den kultur man själv tillhör. Den egna kulturen uppfattas då som normal och bra och därmed kan motsatsen oavsiktligt uppfattas som dålig. Galtung och Ruge menar att utrikesjournalistik fokuserar på negativitet och att det i kombination med synen på *de Andra kan* leda till att det västerländska mediebruset skapar en mytologisk världsbild där det som inte är bekant uppfattas negativt.³⁴

Anna Roosvall undersöker i *Utrikesjournalistikens antropologi* hur fem svenska tidningar beskriver *de Andra* och i vilka kontexter de förekommer inom utrikesjournalistiken under olika tidsepoker. Hon kommer fram till att det görs skillnad på människor. Faktorer som påverkar är exempelvis religion, etnicitet och nationalitet, att vissa länder anses finare än andra eller att en del länder uppfattas som viktiga i den mån de ses som ett hot mot väst.³⁵ Några av de slutsatser Roosvall drar utgör en viktig grund i denna uppsats. Hon skriver:

Utrikesjournalistiken är ett nations- och skillnadsfixerat textsystem, en antropologi som överexploaterar vissa skillnader, vilka framträder som förklaringsgrund till ojämlika förhållanden i världen, medan andra endast figurerar implicit. Utrikesjournalistiken omfattar en diskursiv praktik som genom beskrivningar av olika Andra postulerar vad som är normalt, vilket implicit sammanfaller med vad som är svenskt. Utrikesjournalistiken är en antropologi som vill beskriva andra kulturer och som lär ut att det är skillnad på folk och folk, samt att dessa skillnader främst är beroende av nationalitet och etnicitet...³⁶

4.3 Agenda-Setting, Peace Journalism och Compassion Fatigue

Följande teorier sammanfattar hur journalistiska arbetsprocesser påverkar urval och gestaltning.

Ju mer utrymme en fråga får i medier desto viktigare uppfattar läsarna att den är. Den tanken är en kort sammanfattning av begreppet *Agenda-Setting*. Teorin utvecklades av journalisten Walter Lippman som i boken ”*Public opinion*” argumenterade för att

³⁴ Jonsson (2005) 42.

³⁵ Roosvall, Anna, *Utrikesjournalistikens antropologi. Nationalitet, etnicitet och kön i svenska tidningar* (Akademitryck: Edsbruk, 2005) 314.

³⁶ Ibid, 235.

nyhetsmedier styr vår syn på världen.³⁷ Redaktioners sätt att värdera utrikesnyheter kan förstås utifrån uppfattningen om nyhetens sensation, där mängden negativitet och en katastrofs plötslighet är viktigare än en långsam förödelse eller dess återhämtning och utveckling. Det viktiga här är inte antalet lidande människor utan snarare antalet döda kroppar. Kort sagt utgår redaktioner ifrån ”bad news is good news” och ”if it bleeds it leads”.³⁸

Utrikesjournalistik är dyrt att producera. Nästan alla mediebolag har dragit ner på utrikesbevakningen och i dag kommer den från ett fåtal leverantörer. Eftersom inrikesnyheter prioriteras enligt närhetsprincipen blir utrikesnyheter mycket dramatiska och koncentrerade till sin karaktär. Det fokuseras på snabba händelser där långsamma processer uteblir. Detta fenomen har inom medieforskningen kommit att kallas för *CNN-effekten*.³⁹ Kritiker mot denna effekt hävdar att kvalitén på utrikesjournalistik skulle höjas om fokus låg på fler länder än elitnationer och genom att ge komplicerade processer längre förklaringar.

Peace Journalism är en attityd och en rörelse med uppfattningen om att de som inte tar en aktiv ställning för en jämställd journalistik indirekt tar en ställning för det motsatta, även kallad War Journalism. Därför måste journalister, utifrån de här tankarna, ta mer ansvar och vara medvetna om hur deras gestaltning formar publikens sätt att se på konflikter eller kriser i världen.⁴⁰

En annan term inom medieforskningen är *Compassion Fatigue* som menas vara en följd av CNN-effekten där man antar att publikens intresse för en katastrofartad händelse blir lägre efter att ha matats med daglig information och obehagliga bilder. Om man ska översätta begreppet blir det på svenska ”sympatimättnad”. För att behålla publikens intresse pressas medier till att dramatisera händelser för att öka nyhetsvärdet. När de händelser som kan beskrivas på ett känslomässigt plan är de som prioriteras uppstår en rädsla för att publiken ska bli avtrubbad. Följden blir att dramatiken ständigt eftersträvas och att mindre intensiva händelser belyses mer kortfattat eller inte alls för att de saknar en dramatisk karaktär.⁴¹

³⁷ Hanitzsch and Wahl-Jorgensen (2009) 147.

³⁸ Cottle (2009) 48.

³⁹ Hanitzsch and Wahl-Jorgensen (2009) 344.

⁴⁰ Ibid, 394.

⁴¹ Hanitzsch and Wahl-Jorgensen (2009) 248.

Birgitta Höijer har undersökt komplexiteten i termen Compassion Fatigue och kommit fram till att graden av medkänslor beror på gestaltning av mediers så kallade idealoffer; kvinnor, barn och gamla. Höijer menar att medkänslor är en social konstruktion, som står i relation till hur oskyldig den drabbade uppfattas vara, exempelvis om vi tittar på hur utbredningen av häxbränning sett ut i historien.⁴² Ett annat exempel är att våldtäktsmän i dag släpps fria om kvinnan inte betraktas som tillräckligt oskyldig på grund av klädstil eller tidigare sexuella erfarenheter.⁴³

Utifrån det resonemanget kan det konstateras att ju mer oskyldig en individ är inför sin situation, ju mer medlidande förtjänar personen. Mediers idealoffer belyses eller ignoreras beroende på om de uppfattas som värdiga eller ovärdiga utifrån geopolitiska intressen. Enligt Edward S. Herman och Noam Chomsky tilldelas lidande människor en hög eller låg offerstatus beroende på om de kommer från länder som betraktas som vänliga eller hotfulla utifrån ett västerländskt perspektiv. Det vill säga, hotfulla länder får en lägre offerstatus av medier och belyses därför mindre.⁴⁴

Men detta råder det olika meningar om. I rapporten *Ignorerade kriser, bortglömda människor* redogörs det för en koppling mellan mediers bevakning av länder och fördelning av internationellt bistånd. Humanitär katastrofhjälp anses ha en tendens att hitta till länder med en stark mediebevakning, framförallt i samband med en kritisk beskrivning av ländernas politiska maktelit och människors lidande.⁴⁵ Här framgår snarare att synen på makteliten som ond förstärker medkänslan för civilbefolkningen, en slutsats som går tvärtemot Hermans och Chomskys.

⁴² Cottle (2009)134.

⁴³ Wennstam, Katarina, *Flickan och skulden* (Danmark: Albert Bonniers Förlag 2002) 125.

⁴⁴ Ibid, 134.

⁴⁵ Jarlbro (2004) 43.

5 MATERIAL OCH AVGRÄNSNING

5.1 Material

I denna studie undersöks språkets gestaltning i tryckt dagspress, för att journalister har en frihet och makt över sin egen gestaltning. Då journalister är författare som inte bara vill ge läsaren kunskap utan även få läsaren att reagera intellektuellt och känslomässigt studeras därför tryckt press.⁴⁶

Morgontidningarna *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter* står som underlag för den här undersökningen. Två olika tidningar studeras för att inte enbart dra slutsatser om hur en tidning har agerat.

5.2 Avgränsning

I undersökningen görs enbart en textanalys. Allt material skrivet under en period på fyra veckor efter naturkatastrofens utbrott studeras för att mäta rapporteringens omfattning och fastställa under vilken vecka av de fyra som katastroferna uppmärksammades mest. Det totala antalet artiklar är 221. I de artiklar som ingår i analysen förekommer sökorden Haiti och Pakistan i texterna. Reportage, opinion, nyheter och notiser i alla delar av tidningarna, förutom extrabilagor och sportsidor, ingår.

Den vecka då rapporteringen fick störst utrymme har valts ut för en mer djupgående textanalys. I den undersökningen ingår totalt 72 artiklar med 13 från Pakistan och 59 från Haiti, reportage, opinion samt nyhetsartiklar över 1000 tecken.

⁴⁶ Thurén, Thorsten, *Författarens verktygslåda – att läsa och skriva sakprosa* (Ljubljana: Liber 2006) 23.

6 METOD

6.1 Kvantitativ innehållsanalys

Den kvantitativa innehållsanalysen är ett bra verktyg för att svara på frågor som handlar om frekvens och utrymme. Innehållsanalysen syftar på en text, en bild eller ett samtals innehållsmässiga framställning. Med kvantitativ menas att undersökningen är baserad på likvärdiga och jämförbara uppgifter på ett stort antal analysenheter som i sin tur kan uttryckas och analyseras med siffror.⁴⁷

Fördelar med kvantitativ innehållsanalys är att forskaren snabbt och enkelt kan gå igenom ett stort material för att skaffa sig en uppfattning om det. Trots att kritik riktats mot metoden om att utövaren bara ägnar sig åt ett mekaniskt räknande väljer många forskare att inte dra för stora skillnader mellan kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys. Man måste inte skilja mellan att räkna och tolka.⁴⁸ Kvantitativ innehållsanalys är ett vanligt forskningsredskap inom ämnesdiscipliner som statsvetenskap samt medie- och kommunikationsvetenskap. Det finns däremot inga regler för hur metoden ska användas och det är snarare fantasin som sätter gränsen för inom vilken ämnesdisciplin man använder metoden och hur.⁴⁹

I den politiska kommunikationsforskningen finns tre typer av frågeställningar inom den kvantitativa innehållsanalysen.⁵⁰ Den första kategorin handlar om beskrivande frågeställningar där man studerar innehållet i sig, vilket är den enda typ av frågeställning som används i denna studie. Den är relevant när man vill titta på likheter och skillnader i mediers bevakning.

Denna undersökning har två delar där den senare är en utveckling av den förra. I följande text presentera metoderna för genomförandet av de två.

⁴⁷ Essiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud Lena, *Metodpraktikan* (Vällingby: Norstedts Förlag 2010) 223.

⁴⁸ Ibid, 224.

⁴⁹ Ibid, 225.

⁵⁰ Ibid, 225.

6.2 Metod vid studie av utrymme och förstasidor

Det första steget i undersökningen var att skaffa en uppfattning om det utrymme de båda katastroferna tillgivits, under fyra veckor från och med att bevakningen startade. Datumen för Haiti var 13 januari till 8 februari 2010 och för Pakistan 1 augusti till 28 augusti 2010. I Haitis fall var det enkelt att fastställa datumen eftersom jordbävningen inträffade den 13 januari. I Pakistan hade det redan börjat regna några dagar tidigare, men vi valde att utgå från den första augusti eftersom det var då rapporteringen satte igång. Materialet hämtades från Kungliga bibliotekets mikrofilmsarkiv.

Materialet kodades efter variablerna:

1. Sida.
2. Genre.
3. Antal tecken.
4. Del av tidningen.
5. Koppling till katastrofen.

(För att se variabelvärden läs Bilaga 1.)

Anledningen till att genre studerades var för att se hur tidningarna valde att beskriva katastrofen. Blev händelserna högt prioriterade och beskrevs därför i reportage eller mindre prioriterade och beskrevs därför i nyhetstext eller notis.

Antalet artiklar om respektive land noterades, men även antal tecken, för att kunna ge en tydligare bild om belysningen av de två katastroferna. Enbart antalet artiklar säger inte mycket om utrymmet i sig om dessa skiljer sig åt i storlek.

Tidningarnas placering av nyheten kodades, eftersom att placering och förstasida säger en del om nyhetens värde samt tidningens dagordning.⁵¹

Variabeln *koppling till katastrofen* uppkom för att se om landet belystes i medierna när det gällde andra frågor än just katastrofrelaterade, framförallt eftersom att Pakistan förekom frekvent i andra frågor. Syftet var också att se om katastroferna skapade en snöbollseffekt och om nyheter som i normala fall inte skulle ha hamnat i tidningarna, på grund av den, inkluderades.

⁵¹ Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta och Thurén, Thorsten, *Nyheter – att läsa nyhetstext* (Italien: Ordfront Förlag1999) 10.

6.3 Metod vid studie av gestaltning

Efter att ha summerat materialet i stort utfördes en mer detaljerad innehållsanalys. Här valdes den vecka då utrymmet för rapporteringen var som störst i form av tecken ut. Det resulterade i vecka ett för Haiti, den 13 januari till 19 januari 2010, och vecka tre för Pakistan, den 15 augusti till 21 augusti 2010. Dessutom exkluderades material som inte överskred 1000 tecken. Det beslutet fattades utifrån tanken om att notiser och kortare texter inte innehåller den gestaltande journalistik som vi var intresserade av att granska.

Detta resulterade i totalt 59 artiklar om Haiti och 13 om Pakistan. En följd av den snedfördelade mängd material är att analysen om Haiti har högre validitet än den om Pakistan eftersom att den senare är baserat på betydligt färre analysenheter. Problemet gick dock inte att undvika eftersom det inte fanns mer material om Pakistan den här veckan. Ett alternativ hade varit att utöka den kvantitativa innehållsanalysen till mer än en vecka eller använda allt det material vi hade samlat in, men det skulle innebära att delen för Haiti skulle bli ännu större och antalet artiklar att koda skulle bli så omfattande att vi inte hade kunnat hålla oss inom den ram som getts för uppsatsen. Därför valde vi att analysera det material vi hade att tillgå.

I den här delen av undersökningen ställdes direkta frågor till texterna för att se om det även fanns skillnader i texternas utformning och framställning. All läsning och kodning av texterna genomfördes tillsammans. När problem uppstod kring tolkning diskuterade vi olika tolkningsmöjligheter utifrån tidigare fastställda tolkningsregler. Vid behov ökades även antalet variabelvärden.

Efter att i studiens första del ha skapat oss en överblick av materialet genom läsning av artiklarna stod det klart att vissa komponenter i texterna var extra intressanta, nämligen stereotyper.⁵² De vanligaste återkommande stereotyperna var *drabbade människor*, *förövare* och *räddare* och därför valdes att framför allt studera just dessa. I fortsättningen av uppsatsen kommer dessa att benämnas som *Lidande människor*, *Skyldiga* och *Räddare*.

⁵² Fowler (1991) 17.

Som tidigare framkommit i den teoretiska ramen skapar journalister ett visst mått av medkänsla hos läsaren genom gestaltning, framförallt i beskrivningen av *Lidande människor*. Förekomsten av *Skyldiga* och *Räddare* i historien ökar eller minskar den övergripande synen på ett lands ställning som offer. Därför studeras framförallt *Lidande människor*, *Skyldiga* och *Räddare*. Nedan redovisas hur variablerna har kodats.

6.3.1 Lidande människor

Lidande människor är en av de komponenter journalister använder sig av för att skapa dramaturgi. Avsikten är att väcka läsarens intresse för nyheten.⁵³

Lidande människor kodades som *Haitier/Pakistanier*, *Västerlänning*, *Kvinna/Man*, *Barn* eller som *En ansiktslös massa*. Det noterades även om dessa människor beskrevs utifrån eller om de fick komma till tals via citat och även hur deras känslotillstånd gestaltades, för att kunna jämföra hur nära läsarna kommer de *Lidande* i respektive länder.

Kategorierna för de känslotillstånd, som identifierade, var; *1. Aktiv och handlingskraftig för att förbättra sin situation*, *2. Passiv och uppgiven, som inte försöker förbättra sin situation*, *3. Arg och frustrerad*, *4. Utsatt och maktlös utan möjlighet att förändra sin situation*, *5. Rädd och gråter*, *6. Chockad och posttraumatisk stress*, *7. Sjuka, skadade och döda*.

I kategori *1. Aktiv och handlingskraftig* syftas det på människor som trots katastrofen orkade utföra handlingar. Exempelvis Tanya Brendt, som flyr med sitt barn i famnen till Miami via flyg. Den här kvinnan får även komma till tals via citat, något som klassas som en förstahandsbeskrivning.

– Det var det värsta jag någonsin varit med om, hela natten och nästa dag kom efterskalv, ett tjugotal ganska kraftiga, och nu vill jag bara bort från alltihop.
(*Klagorop blandas med stank från lik*, DN, 15/1-10)

Hade inte det här citatet följts av att texten beskriver att hon skaffat en biljett till Miami skulle hon ha klassats inom kategori *2. Passiv och uppgiven, som inte försöker förbättra sin situation*.

⁵³ Hanitzsch and Wahl-Jorgensen (2009) 248.

Ett exempel på kategori 4. *Utsatt och maktlös människa*, är den kvinnliga försäljaren som sitter fastklämd under ett betongblock. Hon är dessutom ansiktslös och beskrivs i tredje hand.

Jag hör hennes avlägsna rop, som från underjorden fast bara några betongblock skiljer oss åt. En man med munskydd försöker förtvivlat gräva sig igenom med sina bara händer. Det som krävs för att rädda henne, lyftkranar och grävmaskiner, syns inte till. Hon lever, har inte gett upp, trots tre dygn i mörker utan mat och vatten. Men under betongen är hennes rop allt svagare.

(*Vi behöver vatten och mat snabbt*, DN, 16/1-10)

Mannen som gräver med sina bara händer kodades som kategori 1. *Aktiv och handlingskraftig för att förbättra sin situation* eftersom att han försöker göra något åt läget.

Exempel på *Lidande människor* som beskrivs i tredje hand och som *En ansiktslös massa* framkommer i följande citat:

Förutom det konstaterade fallet av kolera lider ytterligare minst 36 000 människor av vattning diarré, ett symptom på sjukdomen.

(*Utbrott av kolera hotar Pakistan*, SvD, 15/8-10)

6.3.2 Rollen som skyldig

När det gällde *rollen som Skyldig* undersöktes vilka de var och utifrån vilket syfte de handlade. Först delades *de Skyldiga* in i fyra vanligt förekommande kategorier som beskrev vilken typ av förövare de var; 1. *Kriminella/Plundrare*, 2. *Talibaner*, 3. *Inhemska politiker*, 4. *Utländska politiker/Imperialister*. Talibaner blev en egen kategori eftersom att de ur ett västerländskt perspektiv innehåller en stark negativ laddning och är ett exempel på det som väst ser som ett hot mot västerländska värderingar.

Rollen som skyldig kan vara stor eller liten. Det beror vilket syfte *de skyldiga* hade för sina handlingar. Därför studerades hur *de skyldigas* bakomliggande motiv

beskrevs; 1. Med en tolerant förklaring, att den kaotiska situationen inte lämnar dem något annat val och 2. Med en icketolerant förklaring, att de drivs av egenintressen.

De inhemska politikernas roll som skyldig, utan tolerant förklaring, var att den politiska makteliten i båda länderna var korrumpierad och därmed hade de svikit sina invånare genom bristande ansvarstagande. När det kommer till naturkatastroferna hade politikerna inte något ansvar för själva händelserna, men den kritik som framgick i nyhetstexterna låg i att de inte agerat tillräckligt snabbt för att skydda befolkningen i efterhand.

Ett exempel på *Talibaner* som handlar utifrån *egenintressen* är följande:

De pakistanska talibanerna har också uppmanat befolkningen att tacka nej till utländsk hjälp och försöker istället själva hjälpa till för att förbättra sitt rykte. Militanta talibaner har också försökt utnyttja den kaotiska situationen genom att attackera poliser, bland annat i staden Peshawar.

(*Nytt hopp för hjälp i Pakistan, SvD,19/8-10*)

Exempel på en *Skyldig* vars handlande vi kodade som *Tolerant* är:

– Nu är läget desperat och vi börjar få rapporter om plundringar. Men det är inte konstigt. Människor är uthungrade och traumatiserade – ser de mat och prylar i butikerna tar de för sig. Det betyder inte att det är inbrott och oroligheter på gatorna.

(*Allt och alla har slagits ut, SvD,16/1-10*)

6.3.3 Rollen om räddare

Hur länderna ska ta sig ur sin kris och vart hjälpen bör komma ifrån diskuteras frekvent i analysmaterialet. Eftersom journalister i väst påverkas av västerländska perspektiv kan visa sig i beskrivningen av det utsatta landets förmåga att ta sig ur sin egen kris. Därför undersöktes i vilken grad länderna beskrevs som kapabla att ta sig ur krisen samt hur ofta väst tilldelades rollen som *Räddaren*.

Den här delen av undersökningen gick ut på att upptäcka eventuella mönster angående *Räddaren* eftersom det kan avslöja synen på landet. I den här kategorin inkluderas enskilda nationer, biståndsorganisationer och enskilda hjälparbetare, FN:s internationella samfund samt inhemska och utländska politiker.

Exempel på hur väst beskrivs som *Räddaren*:

Det är svårt att beteckna Haiti som något annat än en ”failed state”. Den nuvarande presidenten René Préval har inte gjort mycket för att ändra på detta faktum. Utan FN:s militära och polisiära närvaro hade Haiti med största sannolikhet försjunkigt i totalt kaos. (*Kan Haiti resa sig ur askan?* SvD, 16/1-10)

Exempel på hur båda länderna beskrivs som *Räddare*:

– Reningsverken har blivit stående i en lokal på flygplatsen till dess att vi kan enas med lokala myndigheter var de ska sättas upp och göra nytta, säger Anders Olsson, insatschef i Pakistan för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (*FN slår larm om ökad epidemisk*, DN, 17/8-10)

6.3.4 Övriga kategorier

Dessutom undersöktes det om landets koloniala historia nämndes och om fokus satts på att landet var självständigt och starkt eller om fokus lades på de postkoloniala följderna som är verksamma än idag. För detta syfte skapades kategorier för *religion*, om den beskrevs i *positiv* eller *negativ* bemärkelse eller bara *inte nämndes/nämndes utan värdering*.

6.4 Validitet

De resultat vi redogör för styrker redan existerande teorier från tidigare forskning. Resultaten i den första delen av studien om utrymme, förstasidor och placering har högre tillförlitlighet eftersom att vi då använde oss av fler artiklar (totalt 221 analysenheter) för de båda länderna. Undersökningens andra del, studie av gestaltning, har en lägre tillförlitlighet eftersom att analysenheter här är färre om Pakistan.

I övrigt har allt material kodats efter de tolkningsregler som vi ställt upp för respektive analys. Eftersom vi är två personer som har kodat gemensamt och att alla tolkningsbeslut fattats i koncensus efter diskussion, gör det resultaten trovärdiga då de uppstått i god samstämmighet. Det minskar även antalet osystematiska fel.⁵⁴

⁵⁴ Essiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, (2010) 63.

7 RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS

I det här kapitlet presenteras resultaten för studiens första del med efterföljande analys och sedan andra delens resultat med efterföljande analys.

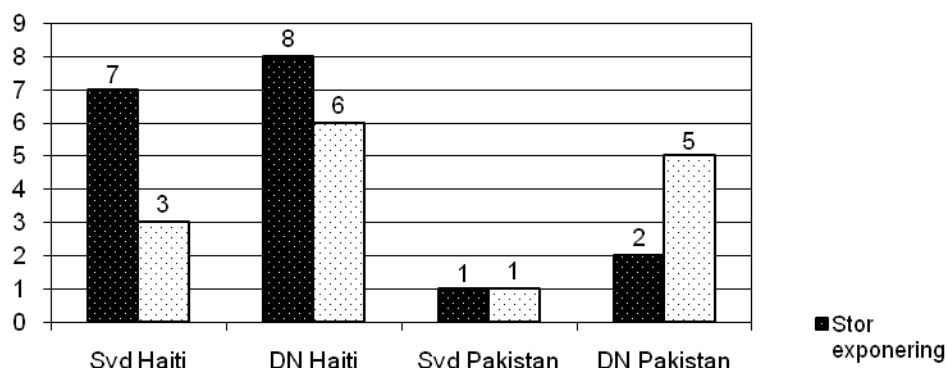
Resultaten från analysen av gestaltning baseras på 13 artiklar om Pakistan och 59 om Haiti och presenteras i procent för att resultaten tydligare ska kunna jämföras länderna emellan.

I en artikel kan det förekomma flera variabelvärden, antalet värden blir då högre än antalet analysenheter. Exempelvis kan det inom kategorin *lidande människor* både förekomma flera män och flera kvinnor i samma artikel.

7.1 Resultat av utrymme och förstasidor

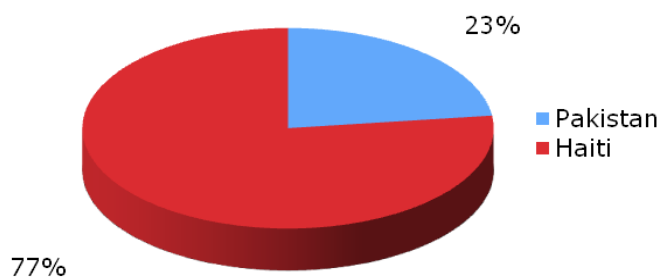
I *figur 1*. framkommer det att Haiti haft 24 och Pakistan 9 stycken förstasidor i de båda tidningarna tillsammans. Med stor exponering på förstsidan menas den bild och rubrik som dominerar sidan. Liten exponering på förstsidan syftar till de mindre rubriker, med eller utan liten bild, som är placerade i sidospalterna på förstasidorna.

Antalet förstasidor *Figur 1.*

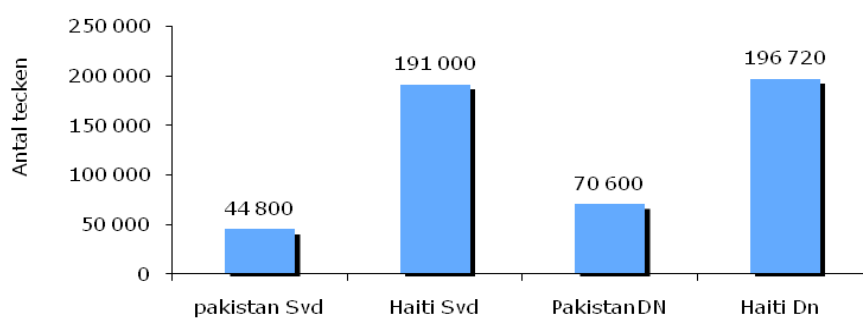

Analysen visar att artiklar om Pakistan fått 23 procent och de om Haiti fått 77 procent av det totala utrymmet räknat i antal tecken. (Se *figur 2.*). I *Svenska Dagbladet* fick Pakistan 19 procent och Haiti 81 procent av utrymmet. I *Dagens Nyheter* fick Pakistan 26,4 procent och Haiti 73,6 procent av utrymmet.

Utrymme i SvD och DN Figur 2.

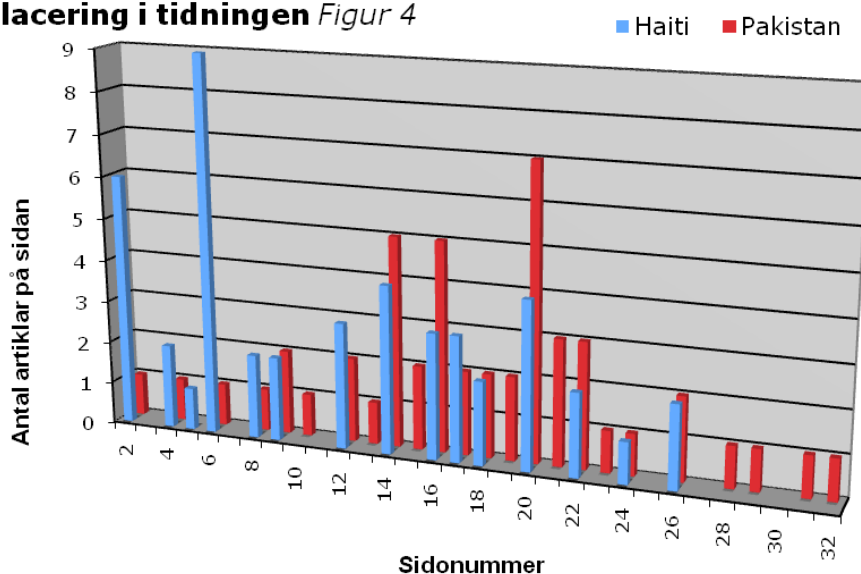

Utrymme i antal tecken Figur 3.

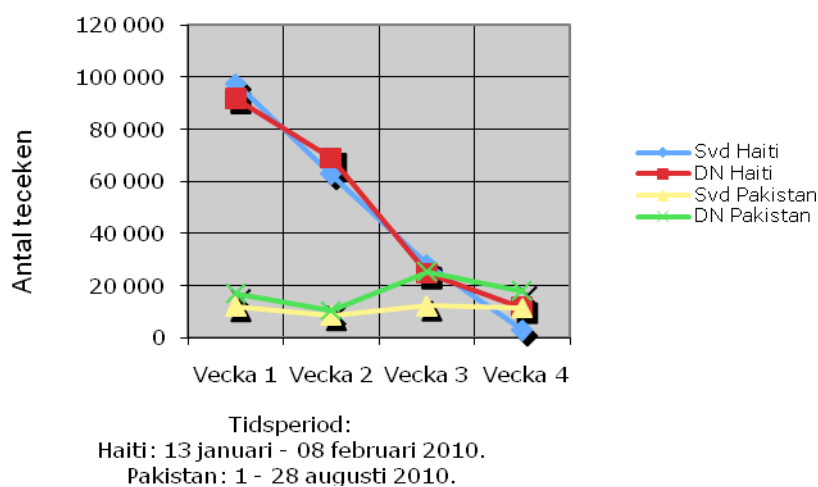
Hur tidningarna har valt att placera artiklar om katastroferna ser vi i *figur 4*. Haiti hade flest artiklar i början av tidningarna, sida 2 och 6, där inrikesnyheter vanligtvis publiceras. Pakistan hade flest artiklar publicerade på sida 14, 16 och 20.

Placering i tidningen Figur 4

Den vecka av fyra som händelserna fick mest utrymme i tecken var i Haitis fall vecka ett och i Pakistans fall vecka tre. Se *figur 5*.

Peakvecka Figur 5.

7.1.1 Analys av resultat för utrymme och förstasidor

Som framkommit i studien om utrymme och förstasidor är Haiti tydligt prioriterad. Detta stödjer teorin om att plötsliga händelser med en tydlig början favoriseras av redaktionerna.⁵⁵ Haitis peakkurva styrker teorin om *CNN-effekten*. Det vill säga att en händelse som belyses i stor omfattning i början sedan minskar i och med att journalisterna åker vidare till nästa katastrof.⁵⁶ Det framgår att händelsen är mest intressant i början av rapporteringen när fokus ligger på den kaotiska situationen. Intensiteten dalar i och med att tiden fortlöper och händelsens karaktär övergår från ett kaotisk till ett lugnare läge.

Peakveckan för Pakistan visar däremot på en annan tendens inom medielogiken. Den här kurvan är mer jämn och har bara små toppar. Peakveckan ligger på vecka tre, vilket kan bero på katastrofens långsamma karaktär samt att redaktionerna inte tidigare insåg monsunregnens omfattning.

Eftersom att Pakistans peakvecka aldrig når samma nivåer som Haitis kan det tolkas som att översvämningen hade ett lägre nyhetsvärde. Även sidplacering och antalet förstasidor pekar på det. Men om man ser till att så pass många fler människor drabbades i Pakistan borde det faktum att översvämningen utvecklade sig långsammare inte enbart vara den grund som nyhetsvärdet baserades på.

⁵⁵ Nord och Strömbeck (2008) 226.

⁵⁶ Hanitzsch and Wahl-Jorgensen (2009) 344.

Undersökningen fastställer dock att medier snarare prioriterar plötsliga händelser än antalet lidande människor.

Båda tidningarna har behandlat katastroferna likvärdigt. Resultaten visar att tidningarna valde att fokusera på Haiti till största del. Däremot valde Dagens Nyheter att prioritera Pakistan i något större grad än Svenska Dagbladet, framförallt under vecka tre.

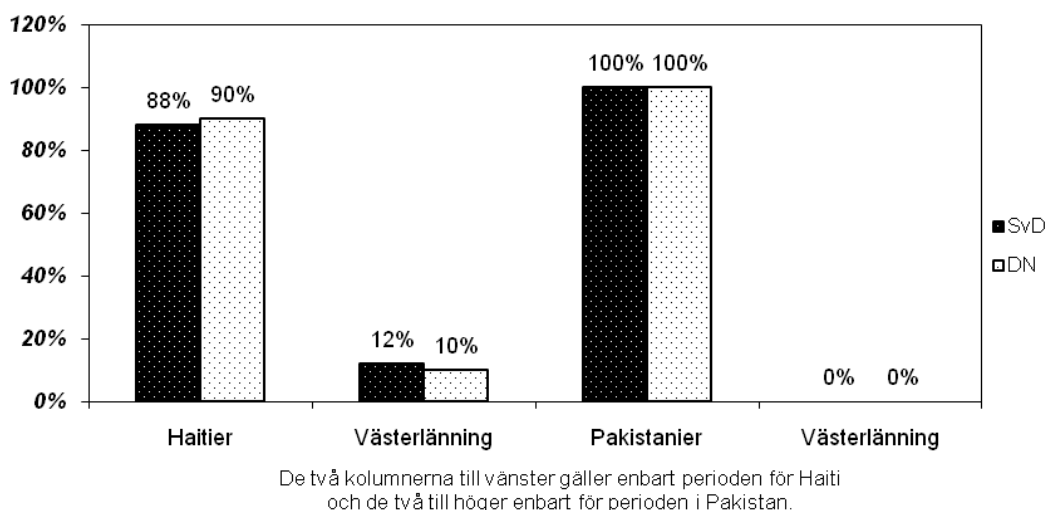
7.2. Resultat gestaltning

7.2.1 Lidande människor

Förekomsten av *De inhemska Lidande människorna* i artiklarna ter sig likvärdigt i rapporteringen från båda länderna, nämligen 85 procent.

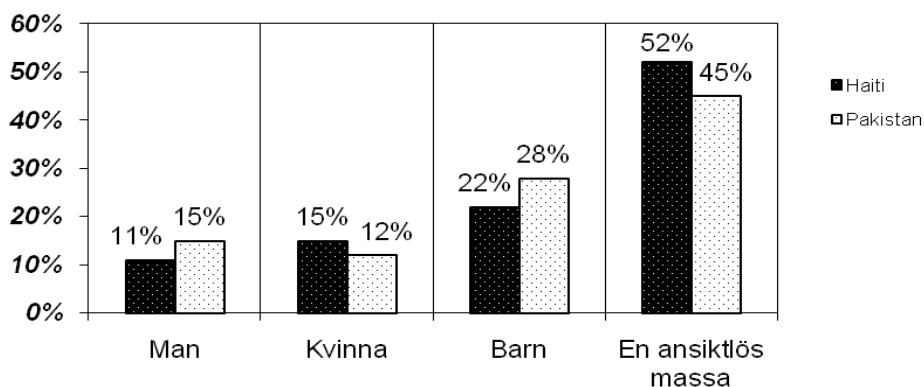
Västerlänningar utgör tio till tolv procent av aktörerna i rapporteringen om Haitis drabbade människor i *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter*. Västerländska *Lidande människor* existerar inte alls i rapporteringen om Pakistan. Se figur 6.

Ursprung på lidande människor Figur 6.

I båda ländernas fall beskrivs de *Lidande* överlag som *En ansiktslös massa* och inte enskilt. Se figur 7. Skillnaden ligger snarare i vilka de *Lidande* är och hur de framställs.

De Lidande - Sammanlagt i procent per land Figur 7.

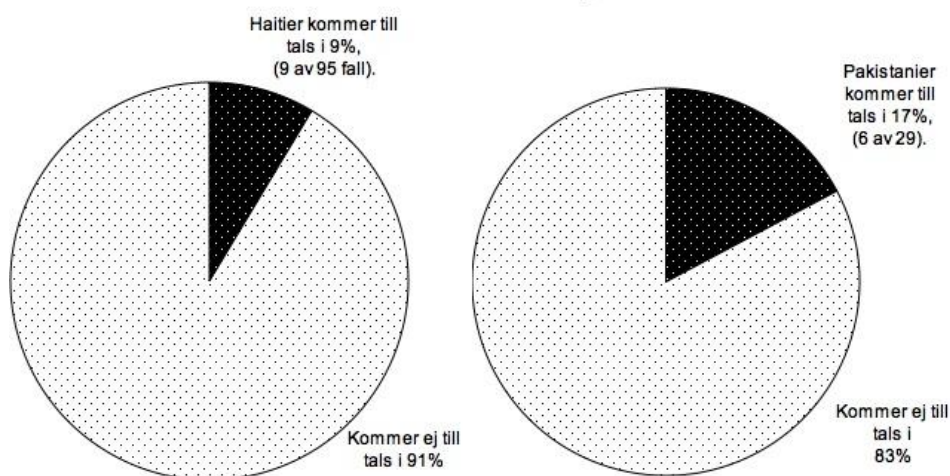

Underlaget avser 13 artiklar om Pakistan och 50 artiklar om Haiti från både SvD och DN totalt.

Fokus ligger främst på *En ansiktlös massa* och jämförs med mediernas idealoffer visar det att *Barn* får mest uppmärksamhet i båda ländernas fall.

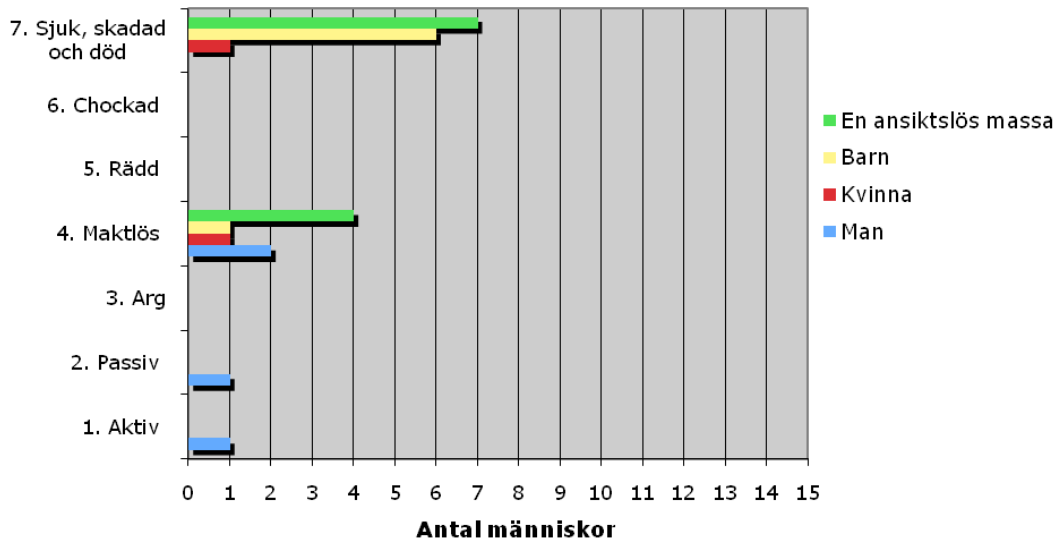
Drabbade människor får sällan komma till tals med citat. 9 procent av Haitis och 17 procent av Pakistans drabbade fick komma till tals.

Lidande människor som kommer till tals i första hand Figur 8.

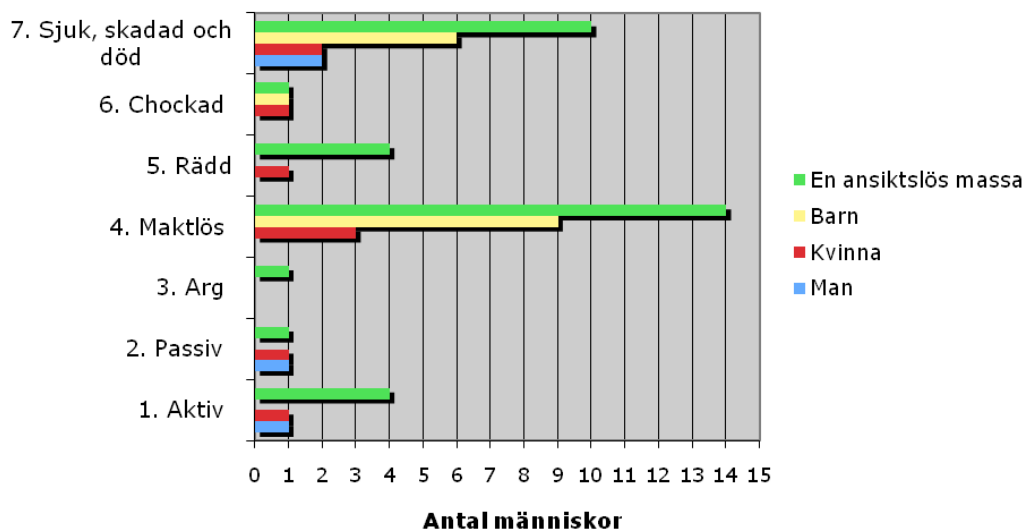

I båda länderna är *Utsatt och maktlös utan möjlighet att förändra sin situation* och *Sjuk, skadad och död* de känslotillstånd som oftast förekommer. Hos de pakistanska *Lidande människorna* beskrivs inga människor som *Arg och Frustrerad*, *Rädd och gråter* och *Chockad och posttraumatisk stress*. (Se figur 9 och 10.)

Känslotillstånd hos Pakistans lidande Figur 9.

Känslotillstånd hos Haitis lidande Figur 10.

7.2.2 Analys lidande människor

Det som framförallt kan ligga till grund för fokus på västerlänningar i Haiti är att FN:s högkvarter blev totalförstört vid jordbävningen då människor fortfarande befann sig i byggnaden. FN är en symbol för västvärldens elitnationer. I den här berättelsen får väst rollen som *Räddaren*.

– Det är fruktansvärt. Så här hårt har FN aldrig drabbats av en naturkatastrof, säger Corinne Momal-Vanian, FN: informationschef i Genève.

När skalvet drabbade landet satt drygt hundra FN-anställda och jobbade i högkvarteret och begravdes under kollapsade cementmassor.

– Det var efter arbetstid, men många satt kvar och jobbade eller hade viktiga möten. Normalt jobbar runt 250 personer i byggnaden. Många tros nu vara döda.

(*Skalvet slog ut FN:s högkvarter, SvD, 14/01-10*)

Eftersom att *Räddaren* också drabbas påverkar det synen på denne som extra oskyldig, vilket kan öka läsarens sympati. Dessutom skapas ett starkare band av närhet mellan västerländska läsare och västerländska *Lidande*, vilket kan spegla av sig på Haitis offerroll som land i övrigt.

Nästan hälften av allt fokus ligger på *En ansiktslös massa*. Av den resterande delen som uppmärksammar *Män/Kvinnor* och *Barn* är gruppen *Barn* den största i rapporteringen av de båda länderna. Resultatet är inte förvånande eftersom att *Barn* betraktas som mest oskyldiga inför sin situation. Det styrker den teori som säger att en hög offerstatus står i relation till en låg skuld.⁵⁷ Alltså kan valet av *Barn* som offer betraktas som ett medvetet val hos journalister i syfte att väcka medkänsla hos läsarna.

Över lag är fördelningen mellan mediernas idealoffer lika länderna emellan. Oavsett om katastroferna belyses mer eller mindre syns i det här fallet ingen skillnad i fördelningen mellan hur ofta de lyfts fram.

Undersökningen visar att *de Lidande* sällan förekommer med direktcitat men att pakistanierna gör det lite oftare än haitierna. (Se *figur.8*). Bristen på direktcitat skapar en distans till läsaren.

I beskrivningen av känslotillstånd finns många likheter. Däremot beskrivs Haitis lidande människor som arga, rädda och chockade vilket Pakistans offer inte gör. I följande exempel framgår två av känslotillstånden, rädd och chockad.

– Det var tusentals människor som satt på gatorna utan att ha någonstans att ta vägen, de grät och skrek, sade Rachmani Domersant, ansvarig för hjälporganisationen Food for the Poor, till Reuters.

Omfattningen av katastrofen började klarna först när det började ljusna på onsdagsmorgonen. Ett landskap av kollapsade betonghus öppnade för de chockade överlevande.

(Förtvivalde rop på hjälp från rasmassorna, DN, 14/01-10)

⁵⁷ Cottle (2009) 134.

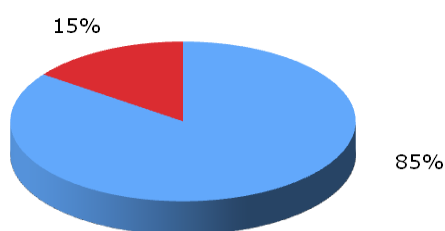
Bristen på dessa tre känslotillstånd i beskrivningen av pakistaniernas lidande kan leda till att läsaren kommer Haitis folk närmare rent emotionellt. Inte bara för att de beskrivs mer mångfacetterat utan även för att beskrivningarna enbart är känslobetonade utan koppling till situation.

Haitierna framställs dessutom mer frekvent som maktlösa vilket förstärker läsarens syn på dem som oskyldiga. Kombinationen ger mer tyngd åt Haitis *Lidande människor*.

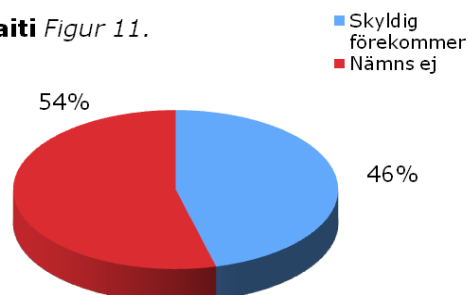
7.2.3 Rollen som Skyldig

De Skyldiga gestaltas nästintill dubbelt så ofta i artiklar om Pakistan än i de om Haiti, nämligen 85 procent respektive 46 procent. Se *figur 11*.

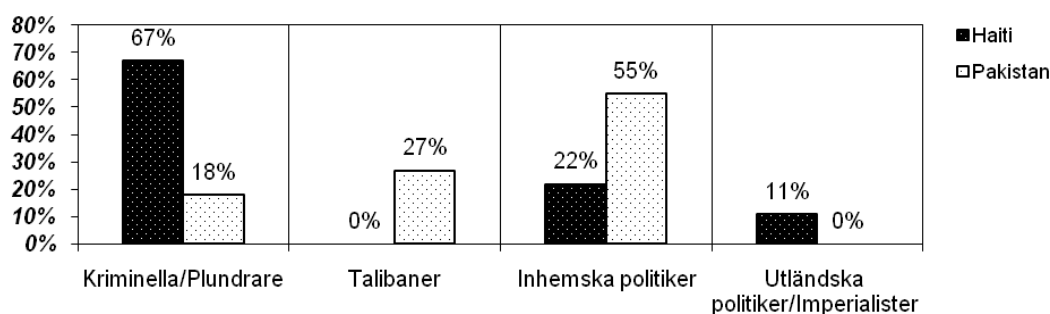
Förekomst av skyldig i rapporteringen om Pakistan

Haiti Figur 11.

De Skyldiga Figur 12.

I diagrammet har talibaner fått en egen stapel trots att de är en del av kriminella/plundrare för att det ska bli lättare att urskilja. Skillnaden mellan länderna kriminella är därför inte lika stor som diagrammet visar. Haitis kriminella är 67 procent och Pakistan är 45 procent. Alltså 18 plus 27 procent.

De Skyldiga som benämns som *Inhemska politiker* förekommer dubbelt så ofta i Pakistan, medan *Utländska politiker* aldrig beskrivs ha någon skuld i landet.

De Skyldiga i Pakistan handlade i 82 procent av fallen utifrån egna intressen, att jämföra med 70 procent för *de Skyldiga* i Haiti. I de övriga fallen förekommer en mer tolerant förklaring till *de Skyldigas* beteende där en trovärdig orsak bakom handlingen blir tydlig.

7.2.4 Analys av *de Skyldiga*

De båda länderna ligger i zoner som regelbundet utmanas av naturens krafter. Därför är det befogat att en fungerande katastrofberedskap redan finns i länderna. Kritiken mot Pakistans politiker ligger i att de inte investerat i fungerande dammar som kan hindra vattenmassorna från att sprida sig och i Haitis fall att de inte i tid varnade invånarna om jordbävningens tillslag.

Skillnaden mellan länderna ligger i att rollen som *Skyldig* hos de *Inhemska politikerna* i Pakistan gestaltas mer än dubbelt så ofta som i Haiti vilket kan leda till uppfattningen att de problem som förekommer inom landets gränser i högre grad bedöms som orsakade av pakistanierna själva.

När det kommer till skuld hos de *Utländska politikerna* är det anmärkningsvärt att det i Pakistans fall aldrig nämns några. Det skapar en bild av att omvärlden har en skuld i de problem som drabbat Haiti men inte när det gäller Pakistan.

I Haitis fall nämns till exempel krav från Internationella valutafonden att dra ner på utgifter inom den offentliga sektorn som sjukvård och skolor vilket skadar landets fattigaste samt att privatisera landets tillgångar för att kunna betala sina skulder till rika länder i väst.⁵⁸ Även postkoloniala orsaker som skadeståndet till Frankrike som de fria haitierna tvingades betala efter slavarnas frigörelse 1804 har hindrat Haitis ekonomiska framfart att utvecklas.⁵⁹

I motsats till Haiti framstår Pakistan, och dess befolkning, i större grad som delaktiga i de problem som drabbar dem. Några exempel är fattigdom och korruption eftersom dessa problem aldrig beskrivs som en orsak utifrån, vilket kan leda till ett minskat medlidande hos läsarna. Med problem menas aldrig naturkatastroferna i sig utan enbart på politiska faktorer i länderna ur ett historiskt perspektiv.

⁵⁸ Erik de la Reguera, ”Det finns hopp - trots allt”, *Dagens Nyheter*, 15 januari 2010, sekt. 1, s.13.

⁵⁹ Landguiden av Utrikespolitiska Institutet: <http://landguiden.se/Lander/Nordamerika/Haiti.aspx>

Förekomsten av *de Skyldiga* beskrivs nästan dubbelt så ofta i Pakistan som i Haiti. Dessutom är en tredjedel av de skyldiga i Pakistan *Talibaner*, vilket har en negativ och hotfull klang sett ur ett västerländskt perspektiv.⁶⁰ Landets offerstatus förblir då lågt i förhållande till att rollen som *Skyldig* ständigt skadar bilden av landet.⁶¹

7.2.5 Räddaren i nöden

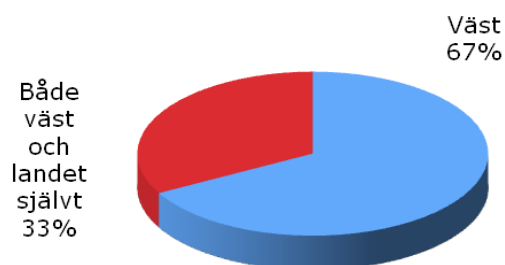
92 procent av artiklarna behandlar hur Pakistan ska räddas. I Haitis fall diskuteras uppgiften om att rädda landet i 88 procent av artiklarna. Det är aldrig upp till länderna att rädda sig ur krisen på egen hand.

I artiklarna om Pakistan är det i 67 procent av fallen upp till väst att rädda landet. Av de återstående artiklarna är det upp till både väst och landet självt att tillsammans samarbeta för förändring.

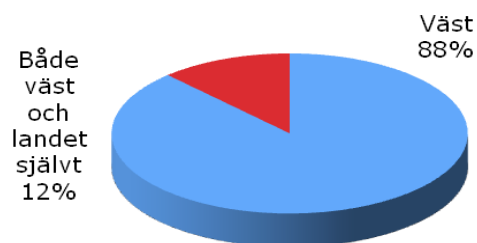
Huvudtanken tycks vara att väst ska rädda Haiti då det beskrivs i 88 procent av artiklarna. I de resterande 12 procenten är det upp till väst och Haiti att rädda landet.

Se figur 13.

Pakistans räddare

Haitis räddare Figur 13.

7.2.6 Analys räddaren i nöden

Båda länderna är i behov av internationellt stöd. Skillnaden är att Pakistan förväntas ta mer eget ansvar eftersom de har en stor militärmakt.

Den pakistanska militären som genom historien genomfört fyra statskupper och styrt landet i halva dess historia har haft en ledande roll i räddningsarbetet. Arméchefen Ashfaq Parvez Kayani var också snabb med att visa sig ute bland offren. Däremot har regeringen fått mycket

⁶⁰ Roosvall (2005) 160.

⁶¹ Cottle (2009) 134.

kritik för att reagerat för sent och för lite.

(*Hjälpen kommer från luften*, DN, 19/8-2010)

Liknande beskrivningar kan ge en bild av att Pakistan inte befinner sig i lika stor fara och därför inte är i samma behov av hjälp utifrån som Haiti.

7.2.7 Övriga kategorier redovisning och analys

I de övriga kategorierna för undersökningen, som hur ofta ländernas kolonialhistoria och religion nämns, syntes inga större skillnader länderna emellan. Då Pakistan är muslimskt och Haiti är katolskt skulle en frekvent beskrivning av religionerna ha kunna påverkat bilderna av ländernas identitet. Islam är utifrån det västerländska perspektivet i större grad behäftat med en negativ och hotfull klang än katolicism.⁶² Det visade sig dock att religionerna inte var en stor del av rapporteringen om katastroferna.

7.3 Sammanfattning av de viktigaste resultaten

Genom att sammanfatta svaren utifrån frågeställningarna framgår följande:

1. *Finns skillnader i omfång av rapporteringen mellan Pakistan och Haiti?*

Det är en stor skillnad i det utrymme som har tilldelats de olika länderna. Under de fyra veckor som undersökningen avser blir läsarna tilldelade tre gånger mer information om situationen i Haiti än i Pakistan. Det är tydligt att jordbävningen i Haiti är den naturkatastrof som *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* prioriterade år 2010.

2. *Hur är mediebilden av katastroferna i Pakistan och Haiti konstruerad? Hur skiljer de sig åt?*

7.3.1 Mediebilden av Haiti

Haitis *Lidande människor* är i 52 procent beskrivna som *En stor massa*, i 22 procent som *Barn*, 15 procent som *Kvinnor* och 11 procent som *Män*. De blir sällan citerade i första hand, endast i 9 procent. Känslostillstånden som dominerar i beskrivningen är *Utsatta och maktlösa utan möjlighet att påverka sin situation* samt *Sjuk, skadad och död*.

⁶² Roosvall (2005) 160.

De *Skyldiga* lyfts fram i 46 procent av artiklarna om landet. Av dessa är 67 procent *Kriminella/Plundrare*, 22 procent *Inhemska politiker* och 11 procent *Utländska politiker/Imperialister*.

I 88 procent av de fall där en *Räddare* diskuteras är det upp till väst att rädda landet. I de övriga fallen är det upp till både väst och landet själv att rädda sig ur krisen.

7.3.2 Mediebildens av Pakistan

Pakistans *Lidande människor* är i 45 procent beskrivna som *En stor massa*, i 28 procent som *Barn*, i 12 procent som *Kvinnor* och i 15 procent som *Män*. De kommer sällan till tals via citat, endast i 17 procent av artiklarna. Det känslotillstånd som dominerar är *Sjuk, skadad och död*.

De *Skyldiga* lyfts upp i 85 procent av artiklarna. Av den totala andelen är 45 procent *Kriminella/Plundrare* (27 procent av dessa är specifikt *Talibaner*) och 55 procent *Inhemska politiker*. *Utländska Politiker/Imperialister* förekommer inte alls.

I 67 procent av fallen då *Räddaren* beskrivs är det väst som är *Räddaren*. I 33 procent av fallen är det upp till både väst och landet själv att rädda sig ur krisen.

7.3.3 Hur skiljer mediebildens sig åt

De *Lidande människorna* och rollen som *Räddaren* gestaltas relativt lika i de båda länderna. Den största skillnaden förekommer inom kategorin *de Skyldiga*. Skillnader vi såg var:

Pakistans *Inhemska politiker* anses till större del vara *Skyldiga* än de i Haiti. Majoriteten av Pakistans *Inhemska kriminella/Plundrare* benämns som *Talibaner*. *Skyldiga Utländska politiker/Imperialister* beskrivs inte alls i Pakistan. Pakistan beskrivs oftare som kapabel att kunna rädda sig själv än Haiti.

Ett resultat som står i kontrast till detta är att fler *Lidande människor* får komma till tals via direktcitat i Pakistan, nämligen i 17 procent i jämförelse med Haitis 9 procent. På så sätt kommer läsarna närmare den pakistanska befolkningen än den haitiska vilket å andra sidan kan öka sympatin för pakistanierna. Det här visar att journalisterna har haft avsikter att ge en nära gestaltning av de *Lidande människorna* i Pakistan. Det väger dock inte upp den negativa gestaltningen av Pakistan.

8 DISKUSSION OCH VIDARE FORSKNING

Vår studie visar att 150 000 till 200 000 döda haitier säljer tre gånger mer än en katastrof som drabbar 20 miljoner pakistanier. Därför kan det i det här fallet konstateras att den plötsliga katastrof som kräver många liv väger tyngre än en katastrof som breder ut sig under en längre tid med ett mindre antal döda. Människors egentliga lidande spelar således inte någon roll.

Naturkatastrofer skapas inte ur politiska konflikter. Den här typen av katastrofer är unika eftersom att människor som drabbas betraktas oavsett politiska sammanhang. Ur en moralisk ståndpunkt förtjänar civilbefolkningen därför lika mycket medlidande från omvärlden och därmed även medieutrymme oavsett landets politiska situation. Dessvärre ser det inte ut så. Det kan vi se genom urval, placering och gestaltning. I jämförelsen fick Haiti tre gånger mer utrymme än Pakistan.

Det är inte förvånande att Haiti fick så stort utrymme med tanke på jordbävningens förödande konsekvenser. Men att Pakistan fick mindre utrymme är överraskande, eftersom den drabbade betydligt fler civila.

Nyheter måste vara lönsamma för att inkluderas i nyhetsrapporteringen i allmänhet, enligt CNN-effekten gäller det utrikesjournalistik i synnerhet. Den ojämlikhet vi fann i vår undersökning beror nog inte på att journalister prioriterar bort Pakistan av illvilja utan snarare på yrkesmässiga konventioner och rutiner. Undersökningen styrker teorin att redaktioner prioriterar nyheter med sensationella inslag på grund av ekonomiska intressen.

Mellan Pakistan och Haiti framgick att fördelningen av rollerna som *Lidande*, *Skyldig* och *Räddare* inte såg jämlik ut. Enligt Herman och Chomsky får ett land, utifrån hur dessa stereotyper sammantaget beskrivs, en hög eller låg status som offer.⁶³ Utifrån det synsättet fick Haiti en högre offerstatus än Pakistan, trots att bilden av ländernas lidande människor såg relativt lika ut. Alla stereotyper samverkar och påverkar utfallet av landets identitet och offerstatus i helhet.

⁶³ Cottle (2009) 134.

Några avgörande aspekter för mediebilderna av de båda länderna är att Pakistan inte hade några utomstående som skuldbelades, vilket Haiti hade, samt att det i många texter om Pakistan förekom talibaner. Eftersom de har en mer hotfullklang än kriminell så påverkar även det synen på landet.

Genom de här beskrivningarna skapar medierna en bild av Pakistan som mer skyldigt och därmed mindre oskyldigt vilket reducerar helheten av landets offerroll som i sin tur kan leda till en minskad sympati hos läsarna.

Väst framstod alltid som räddaren i nöden i båda länderna, men Pakistans myndigheter och militär förväntades samarbeta med väst i betydligt högre grad än Haiti. Det skapade en bild där Pakistan inte var i lika stort behov av hjälp och därmed sänktes deras offerstatus. Bilden som skapades av Haiti säger snarare att landet var i stort behov av hjälp, vilket höjde deras offerstatus.

Slutsatser i den här undersökningen om ländernas offerstatus stöds av de siffror vi fått från biståndsorganisationerna Unicef, Rädda Barnen, Röda Korset och Läkare utan Gränser.⁶⁴ Av den totala insamlingen från Sveriges fyra största organisationer inom humanitärt bistånd gick 47 miljoner kronor till Pakistan och 135 miljoner kronor till Haiti. Alltså 26 procent till Pakistan och 74 procent till Haiti av den totala summan som var öronmärkt till de båda länderna. Fördelningen stämmer väl överens med de siffror vi fått angående det utrymme länderna tilldelades i *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* under samma år, nämligen 23 procent för Pakistan och 77 procent för Haiti.

8.1 Journalisters ansvar

Journalister är historieberättare. Det är förenat med en stor makt att skriva en historia och att välja vad som för andra är värt att minnas. När journalister återger det som händer i omvärlden för sin publik måste de förenkla. När samma generaliserande historia upprepar sig gång på gång, och denna förenklade historia är den enda läsarna får höra, skapas kulturella skiljelinjer vars gränser är så tydliga att de inte längre stämmer överens med verkligheten den ämnar spegla.

⁶⁴ Siffrorna kommer från mejlkorrespondens med insamlingsansvariga. Från Unicef den 16 maj, Rädda Barnen den 16 maj, Läkare Utan Gränser den 17 maj och Röda Korset den 18 maj 2011.

Ur ett moraliskt perspektiv är det journalisters demokratiska plikt att skapa en nyanserad bild av världen så att civilbefolkningen i katastrofdrabbade länder inte blir lidande. Då insamlingskvoternas ojämlika uppdelning kan bero på fördelningen av det utrymme länderna fick i medier, anser vi att det är på sin plats att ifrågasätta de rådande journalistiska urvalsprocesserna.

Medielogik, som prioriterar plötsliga och negativa händelser är en social konstruktion. Den är inte huggen i sten utan skapad av människan och därför kan hon handla annorlunda. Även långsamma nyheter är värdefulla och förtjänar att belysas i medier, i synnerhet om händelsen drabbar många människor. Vi anser att antalet drabbade civila borde spela en större roll i nyhetsvärderingens urval än vad den gör i dag. Den långsamma döden är lika allvarlig som den plötsliga.

8.2 Vidare forskning

Då vi tror att det finns ett samband mellan mediebevakning av naturkatastrofer och insamling till humanitärt bistånd tycker vi att det vore intressant med en omfattande forskning, som tydligare kan fastställa hur nära sambandet är.

Den här studien har inte tittat på hur *Compassion Fatigue* utvecklas över tid. Därför vore det intressant att vidare undersöka hur gestaltningen skiljer sig mellan de fyra veckorna som ligger till grund för vår undersökning, för att se om de dramaturgiska komponenterna ökar i styrka i och med att rapporteringen fortgår. Här skulle man även kunna analysera gestaltning i bilder.

En annan forskningsidé vore att närmare studera olika definitioner av förövarroller i journalistiska berättargrepp minskar synen på nationer som offer. Vilka problem och konflikter framställs med en tolerant beskrivning av katastrofens uppkomst och vilka saknar den?

Genom att undersöka vem som får agera *Räddaren* kan det göra oss mer medvetna om hur den västerländska normen sätter sig själv i centrum. Det kan ge en större klarhet i hur väst förstärker sig själv jämte mot *De Andra*.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckt litteratur:

Cottle, Simon, *Global Crisis Reporting – Journalism in the Global Age* (Glasgow: Bell and Bain Ltd, 2009)

Essiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud Lena, *Metodpraktikan* (Vällingby: Norstedts Förlag 2010).

Fowler, Roger, *Language in the News: Discourse and Ideologi in the Press* (London and New York: Routledge, 1991)

Gale, Jerry Edward and Steffe, Leslie P (eds.) *Constructivism in Education* (Hillsdale New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates 1995)

Gripsrud, Jostein, *Mediekultur – mediesamhälle* (Uddevalla: Daidalos, 2008).

Hanitzsch, Thomas and Wahl-Jorgensen, Karin (eds.) *The Handbook of Journalism Studies* (Abingdon/Oxon: Routledge, 2009)

Jarlbro, Gunilla, *Krisjournalistik eller journalistik i kris?* (Stockholm: KBM:s TEMASERIE, 2004)

Jonsson, Stefan, *De Andra, Världen I vitögat, Andra plaster – Tre essäer om västerländsk kultur* (Stockholm: Norstedts Förlag 2005)

Loomba, Ania, *Kolonialism/postkolonialism* (WS Bookwell AB: Finland 2008) .

Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta, Thurén, Torsten, *Nyheter – att läsa tidningstext* (Italien: Ordfront Förlag 1999)

Nord, Lars och Strömbeck, Jesper (red) *Medierna och Demokratien* (Studentlitteratur: Malmö 2008) 226.

Roosvall, Anna, *Utrikesjournalistikens antropologi. Nationalitet, etnicitet och kön i svenska tidningar* (Edsbruk: Akademitryck 2005)

Thurén, Thorsten, *Författarens verktygslåda – att läsa och skriva sakprosa* (Ljubljana: Liber 2006)

Wennstam, Katarina, *Flickan och skulden* (Danmark: Albert Bonniers Förlag 2002)

Webb:

<http://www.landguiden.se/Lander/Asien/Pakistan.aspx>

<http://www.landguiden.se/Lander/Nordamerika/Haiti.aspx>

(Datum för hämtning: 10 maj 2011).

Morgontidningar:

Alexandra Hernadi och Håkan forsberg, "Hundratusen kan ha dött i skalvet", *Svenska Dagbladet*, 14 januari 2010.

TT-AFP-Reuters, "Katastrofen den värsta i FN:s historia", *Dagens Nyheter*, 17 januari 2010.

Michael Winiarski, "Klagorop blandas med stank från lik", *Dagens nyheter*, 15 januari 2010.

Gunilla von Hall, "Allt och alla har slagits ut", *Svenska Dagbladet*, 16 januari 2010.

Kristin Solberg, "Hjälpen kommer från luften", *Dagens Nyheter*, 19 augusti 2010.

Karin Thurfjell, "Utbrott av kolera hotar Pakistan", *Svenska Dagbladet*, 15 augusti 2010.

Mia Holmgren, Kristin Solberg, "FN varnar för nya dödsfall i Pakistan", *Dagens Nyheter*, 15 augusti 2010.

Kristin Solberg, "Pakistans bönder ser sitt levebröd försvinna", *Dagens Nyheter*, 25 augusti 2010.

Håkan forsberg, "Miljontals flyr från vattenmassorna", *Svenska Dagbladet*, 12 augusti 2010.

Erik de la Reguera, "Det finns hopp - trots allt", *Dagens Nyheter*, 15 januari 2010.

Bilaga 1: Kodbok 1 – Studie av utrymme och påannonsering

Innefattar alla artiklar som har anknytning till länderna mellan datum 13 januari - 8 februari 2010 för Haiti och 1 – 28 augusti 2010 för Pakistan.

(SvD har en innehållsförteckning på sida två som vi struntar helt i).

Analysenhet:

V1. År månad och datum för publicering

1.

V2. Påannonsering på framsida

1. Liten påannonsering. (Sport borträknas).
2. Stor påannonsering.
3. Rubrik på stor påannonsering:

V3. Rubrikens text

1.

V4. Genre

1. Nyhet
2. Reportage
3. Opinion
4. Notis (alla notiser uppskattas ha 500 tecken)
5. Renodlad Expertintervju
(De artiklar som börjar med scener räknar vi som reportage.)

V5. Placering i del

1. Nyhet
 2. Näringsliv/ Ekonomi
 3. Kultur
- (Vi hoppar övriga bilagor helt)

V6. Sidnummer

1. (sida som artikel börjar på, även om den fortsätter på nästa)

V7. Artikeln i koppling till katastrofen

1. Direkt koppling till katastrofen (hjälpinsatser, beskrivning av läget)
2. Ingen koppling till katastrofen
3. Indirekt koppling till katastrofens (övriga politiska eller kulturella händelser.)
(Många artiklar handlar om andra saker än naturkatastrofen. Vi tror inte att de hade publicerats om inte landet var i kris och anser att det är viktigt att dokumentera hur mycket övrig press landet får.)
4. Insamling.

V9. Textutrymme

Antal tecken för artiklarna uppskattat utifrån mallar

Lång stapel: 1800 tecken

Halv stapel: 900 tecken

Halvsida: 3500 tecken

Heluppslag: 5000 tecken

osv...

V10 Förekommer givarguide

1. Ja
2. Nej

V11. Egenproducerat material

1. Köpt
2. Eget (även om bara står "DN")
(Källan för faktarutor anges ej.)

Bilaga 2: Kodbok 2 - Kvantitativ studie

Urval: Bara artiklar med direkt anknytning över 1000 tecken.

Analysenhet:

Datum:

Fråga: Vilka får komma till tals

V.1 Genus på det tillfrågade?

1. Kvinna
2. Man

V.2. Etnicitet

1. Haitier
2. Pakistanier
3. Västerlänning (varken haitier eller pakistanier).
4. Oklart

V.3 Vad har de för profession

1. Expert (övriga experter/akademiker som inte tillhör organisationer)
2. Politiker (svenska, utländska, haitiska och pakistanska politiker eller ambassadör)
3. Organisation eller journalist (EU, FN, Sida, Röda korset, Rädda barnen osv.)
4. Läkare eller sjukskötare på plats (även Läkare utan gränser fastän de är en organisation)
5. Civil
6. Övrig yrke (tex. polis).

V.4 Hur får de komma till tals?

1. Med citat.
2. Återgivet.

Fråga: Hur beskrivs offer?

V.5 Vilka offer lyfts fram / får läsaren möta?

1. Inhemsk vanliga
2. Inhemsk "Politiker" (högre ställning än civila i landet).
3. Västerlänning oavsett profession.

V.6 Vilka offer nämns pga. naturkatastrofen?

1. Man
2. Kvinna
3. Barn
4. En stor massa

V.7 Vilka offer nämns pga. social oro?

1. Man
2. Kvinna
3. Barn
4. En stor massa

V.8 Hur beskrivs deras känslotillstånd? (Offerrollen)

1. Aktiv och handlingskraftig för att förbättra sin situation.

2. Passiv och uppgiven, som inte försöker förbättra sin situation.
3. Arg och frustrerad.
4. Utsatt och maktlös utan möjlighet att förändra sin situation.
5. Rädd och gråter.
6. Chockad och posttraumatisk stress.
7. Sjuka och skadad.

V.9 Hur nära beskrivs offer?

1. 1:a hand
2. 3:e hand

Fråga: Hur beskrivs förövarna?

V.10 Hur ser förövarrollen ut (Vad nämns om det civila samhället)

1. Plundrare/kriminella.
2. Talibaner, terrorism.
3. Våldtäckt
4. Inhemska politiker
5. Utländska imperialister (IMF, världsbanken, koloniserare)

Man kan göra en skillnad mellan det som beskrivs som ”en aktuell gällande fara” och det som beskrivs som ”en risk eller rädsla för vad som kan hända”. Dessa olika sätt att beskriva komplicerade händelseförlopp inom katastrofer gör vi ingen skillnad på här.

V.11 ”Hur ser beskrivningen av förövaren ut?”

1. Med en tolerant förklaring (”De har inget annat val”)
2. Som ett laglöst samhälle. (”De drivs av egoistiska egenintressen”)

Fråga: Bilden av Haiti/ bilden av Pakistan

V.12 Miljön i landet

1. Ett paradys, exotiskt, färgsprakande kultur.
2. ”Helvetet, kaos”.
3. Fattigt / Undermålig, bristande infrastruktur
4. Bondesamhälle

V.13. Vart ligger fokus angående landets historia?

1. Koloniala arvet, Slaveriet.
2. Självständighet.

I vissa fall klagörs historiebegrivningen med båda beståndsdelar i samma artikel. Då väljer vi det alternativ som beskrivs med störst genomslag.

V.14 Hur beskrivs religion

1. Tolerant eller som en bidragande faktor till en lösning.
2. Med en kritisk tolkning, som ett hot.
3. Inte alls.
4. Religion nämns utan någon värdering

V. 15 Nämner man landets nutida politiska situation (styre)?

1. Ja
2. nej

V.16 Vem lyfts fram som räddaren i nöden?

1. Väst
2. De själva
3. Både väst och de själva tillsammans.

Bilaga 3: Undersökta texter i Dagens Nyheter & Svenska Dagbladet 2010

Dagens Nyheter 13 januari

"Kraftigt skalv i Haiti kan ha krävt många liv"

Dagens Nyheter 14 januari

Solidaritet med Haiti

Förtvivlade rop på hjälp från rasmassorna

Hjälparbetare förväntar sig ren anarki

De styrande har ett ansvar

Zonen en av de känsligaste för jordskalv

Dagens Nyheter 15 januari

Rätt hjälp till Haiti

"Klagorop blandas med stank från lik"

Katastrofen en av 2000-talets värsta

Massiva hjälpinsatser ska lindra lidandet

Farlig smitta hotar överlevande

"Döda låg uppradade i sina hem"

Flygplan med förnödenheter fick inte landa

Svårt att överblicka hela förödelsen

Det finns hopp - trots allt

Dagens Nyheter 16 januari

"Vi behöver vatten och mat snabbt"

Invånarnas ilska växer

En hel värld vill hjälpa

Orolig väntan vid datorn

Ett land i fullt sönderfall

Dagens Nyheter 17 januari

Skalvets offer ännu utan vård

Katastrofen den värsta i FN:s historia

Svensk nödhjälp på väg

Dagens Nyheter 18 januari

Lär av katastrofen

Haitierna fruktar att våldet tar över

Hel stad jämnad med marken

Barnen riskerar övergrepp och sjukdomar

Flaskhalsar hindrar nödhjälpen

De svenska flygplanen nådde inte fram

Gränslös katastrof att hantera för FN

Dagens Nyheter 19 januari

Hård kamp för Haitis drabbade barn

EU lovar 4 miljarder kronor i hjälp

Kvinna räddad efter fem dygn

Haitiexpert: USA måste hjälpa landet på fötter

Svenskar har skänkt 50 miljoner

Dagens Nyheter 15 augusti

FN varnar för våg för nya dödsfall i Pakistan

Dagens Nyheter 16 augusti
FN-chefens nödrop till världen
Katastrofens följd kan bli statskupp

Dagens Nyheter 17 augusti
Tillvaron tröstlös för miljoner barn
FN-slår larm om epidemisk

Dagens Nyheter 18 augusti
Ökad vilja att skänka pengar till Pakistan

Dagens Nyheter 19 augusti
Hjälpen kommer från luften

Dagens Nyheter 20 augusti
Sverige skänker 6-9 miljoner

Dagens Nyheter 21 augusti
Nödhjälpen är omstridd

Svenska Dagbladet 14 januari
Hundratusen kan ha dött i skalvet
Skalvet slog ut FN:s högkvarter
Haiti kan räkna med USA-stöd
Haiti hinner aldrig komma på fötter

Svenska Dagbladet 15 januari
Övermänsklig insats väntar hjälparbetare
En kamp mot klockan
Det stinker av ruttna kroppar
Vad används pengarna till?

Svenska Dagbladet 16 januari
Kan Haiti resa sig ur askan?
Bensinbristen hinder för hjälparbetet
Värst är att säga nej till barnen
Allt och alla har slagits ut
Tvååring drogs fram ur ruiner
Mobiloperatörer slopar sms-avgift

Svenska Dagbladet 17 januari
Journalistikens roll mitt i katastrofen
Desperata rop på hjälp klingar ohörda
200 000 kan ha dödats
"Vi åker vart som helst"

Svenska Dagbladet 18 januari
Våldet ökar när hjälpen inte når nödställda
Rädsla för nya skalv
"Det är alltid värre än man tror"

Svenska Dagbladet 19 januari
Epidemier hot mot de överlevande
Nytt liv ger hopp i Haiti
Många sedlar i bössorna

Svenska Dagbladet 15 augusti
Utbrott av koleran hotar Pakistan

Svenska Dagbladet 17 augusti
FN-chefen: "En smärtsam dag"

Svenska Dagbladet 19 augusti
Nytt hopp för hjälp i Pakistan

Svenska Dagbladet 21 augusti
Varför är världens hjälp så trög?